

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 41.884.085
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії	Ігор Кутепов
	(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))
1992 року народження, громадянин	України
	(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))
освіта вища: закінчив у 2019 році	Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
	(найменування закладу вищої освіти)
за спеціальністю (спеціальностями)	«Право»
	(за дипломом)
працює адвокат	«Адвокатське об'єднання «ЦРУ»», м. Харків
	(посада) (місце основної роботи, підпорядкування, місто)
виконав акредитовану освітньо-наукову програму	Право
Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом	Одеського державного
	(повне найменування закладу)
університету внутрішніх справ від «18» червня 2025 року № 323, у складі:	
(вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)	
Голови разової спеціалізованої вченої ради -	Аліна Денисова доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ
Рецензентів -	Віктор Конопельський доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ
	Андрій Беніцький кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ;
Офіційних опонентів -	Єгор Назимко доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад Донецького державного університету внутрішніх справ;
	Оксана Пчеліна доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства ННІ №1 Харківського національного університету внутрішніх справ
	(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні «31» липня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня
доктора філософії з галузі знань

08 Право

(галузь знань)

Ігорю Кутепову

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації «Доказування в кримінальних
провадженнях щодо легалізації доходів отриманих злочинним шляхом,
ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень»

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями)

081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку
галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка
здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано в Одеському державному університеті внутрішніх справ

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник Олександр Дроздов, доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу Національного
юридичного університету ім. Ярослава Мудрого.

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 Право.

Здобувач має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України, 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

1. Кутепов І. О. Кіберзлочинність у фінансовій сфері: предикатна роль, інструменти легалізації та проблематика доказування. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2025. С.774-779.

2. Кутепов І. О. Роль цифрових доказів під час розслідування економічних злочинів. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2025. С.626-630.

3. Кутепов І. О. Дотримання гарантій права на свободу та особисту недоторканність під час здійснення екстрадиційних процедур. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2025. С.626-631.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Єгор Назимко, доктор юридичних наук, професор.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації:

1. Виходячи із предмету дослідження, необхідно відзначити не до кінця логічну побудову плану дисертаційного дослідження. Так, у роботі, присвяченій механізму доказування, дисертант, фактично, розглядає лише слідчі (розшукові)

дії, особливості взаємодії між підрозділами правоохоронних органів та способи вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження. Звертаючи увагу на тактику захисту, автор проігнорував слідчі версії та слідчі ситуації, особливості оперативного забезпечення доказування у таких кримінальних провадженнях тощо.

2. Дисертант активно використовував національну та європейську судову практику, одночасно із цим проігнорував статистичну інформацію правоохоронних органів, яка б дозволила не тільки більш предметно підійти до визначення стану здійснення кримінальних проваджень, розпочатих за фактом вчинення досліджуваних ним видів кримінальних правопорушень, а і систематизувати прогалини, які зумовлюють зростання їх кількісного показника. Актуальним було б також опитування працівників правоохоронних органів, які беруть участь у розслідуванні таких суспільно небезпечних діянь, що підвищило би рівень та прогнозовану ефективність запропонованих способів удосконалення практики доказування.

3. У роботі автор вказує, що варто акцентувати увагу на проблематиці судово-економічних експертиз, які нерідко стають критичним елементом при доведенні провини у справах про податкові та легалізаційні правопорушення. Існують системні проблеми у визначенні методологічної бази таких експертиз, відсутність стандартизації підходів до розрахунків, що уможлиблює їх оскарження стороною захисту як необґрунтованих чи неповних. Доцільним є нормативне унормування методик таких експертиз, створення реєстру кваліфікованих експертів, а також запровадження інституту «контрекспертизи» як інструменту змагального процесу.

Одночасно із цим наведене твердження є не до кінця аргументованим, оскільки, по-перше, жодна судова експертиза не може бути проведена за відсутності відповідної методики, а тому системних проблем у визначенні методологічної бази не існує. По-друге, такі методики передбачають всі необхідні інструменти, яких достатньо для того, щоб надати об'єктивний та неупереджений висновок. По-третє, в Україні існує реєстр атестованих судових експертів, який містить інформацію щодо наявності у експерта кваліфікації для проведення певного виду судово-експертного дослідження. Отже, якщо дисертант володіє інформацією, під час захисту було б доцільно визначити частоту оскарження захисником таких судових експертиз та типові причини, які це зумовили.

Дисертант також визначає особливості залучення особи, яка має спеціальні знання до огляду, обшуку чи виїмки, називаючи таку особу «експертом». Одночасно із цим, відповідно до КПК України така особа є спеціалістом, а експертом стає тільки тоді, коли їй призначено проведення судової експертизи.

4. Загальні висновки до дисертаційного дослідження є надто перевантаженими. Так, наприклад, висновок під п'ятим номером викладений на

шести сторінках. Дисертант не тільки не дотримався правил лаконізму, а і активно використовував приклади із національної та європейської судової практики, що ускладнило можливість визначення факту досягнення поставленого на вирішення наукового завдання по кожному із підрозділів.

У висновках автор також вказує на те, що ним запропоновано шляхи вдосконалення здійснення кримінального провадження у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень. Проте далі він лише розглядає важливість та значення різних процесуальних інструментів та робить узагальнюючий висновок. Отже, під час захисту на цьому питанні доцільно зупинитись більш детально та систематизувати шляхи вдосконалення, які було анонсовано.

Проте вказані зауваження носять дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Оксана Пчеліна доктор юридичних наук, професор.

За результатами розгляду роботи потрібно також звернути увагу дисертанта на такі дискусійні положення:

1. Дисертант, розкриваючи теоретико-правові засади здійснення кримінального провадження у справах щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень, особливу увагу приділяє характеристиці способів учинення податкових злочинів і відмивання доходів від таких злочинів (с. 24-55). Дійсно, способи в досліджуваній категорії кримінальних правопорушень визначаються повноструктурністю та наявністю технологій злочинного збагачення, що, своєю чергою, зумовлюють специфіку механізму легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень, яка безпосередньо впливає на процес доказування у відповідних кримінальних провадженнях. Проте, на мою думку, цінність представленої наукової праці збагатило б включення до розділу 1, окремих підрозділів про інші, крім способу вчинення, елементи криміналістичної характеристики досліджуваного різновиду правопорушень. Бо особі злочинця, обстановці та типовим слідам легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень також притаманні специфічні ознаки, які вирізняють вказані протиправні діяння з-поміж інших подібних кримінальних правопорушень і, як наслідок, обумовлюють особливості формування стратегії доказування в таких кримінальних провадженнях.

2. У підрозділі 2.1 автор розкриває особливості збирання доказів під час розслідування злочинів щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень у процесі проведення таких процесуальних дій, як тимчасовий доступ до речей і документів,

обшук, допит, призначення і проведення судових експертиз (с. 69-91). Але, як відомо, механізм учинення досліджуваної категорії кримінальних правопорушень полягає у заволодінні в незаконний спосіб коштами, а значить одним із пріоритетних завдань у відповідних кримінальних провадженнях є встановлення виду та розміру завданих протиправними діями збитків, а також відшкодування шкоди. З огляду на що важливим засобом доказування водночас забезпечення дієвості кримінального провадження є арешт майна. Тому, вважаю, що підвищив би практичну цінність представленої наукової праці розгляд у підрозділі 2.1 особливостей виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, а також арешту такого майна.

3. Під час розслідування злочинів щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень з метою забезпечення ефективності досудового розслідування та вирішення поставлених стратегічних і тактичних завдань важливо своєчасно й належно організувати взаємодію між правоохоронними, контролюючими, судовими органами, а також судово-експертними установами, громадськістю та медіа. У підрозділі 2.1 дисертант акцентує на особливостях організації взаємодії як на національному, так і міжнародному рівнях, зокрема з такими суб'єктами як Державною службою фінансового моніторингу, Національним банком України, Державною податковою службою, суб'єктами первинного фінансового моніторингу тощо (с.92-119). Водночас, зважаючи на те, що досліджувана категорія кримінальних правопорушень учиняється, зазвичай, у формі злочинних технологій збагачення, які поєднують в собі поєднані спільною метою і злочинним задумом основні та предикатні економічні, службові та корупційні кримінальні правопорушення, під час їх розслідування органи досудового розслідування часто стикаються з необхідністю виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб. У цьому контексті, вважаю, що як теоретичну, так і практичну цінність представленої наукової праці збагатило б висвітлення особливостей взаємодії з таким суб'єктом як Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

4. Досліджуючи особливості доказування в кримінальних провадженнях щодо легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень, автор змістовно розкриває особливості застосування практики Європейського суду з прав людини та міжнародно-правових стандартів під час документування та розслідування

досліджуваної категорії кримінальних правопорушень (с. 70-155). Проте в тексті дисертації здобувач не наводить зміст пропозиції щодо внесення змін до кримінального процесуального законодавства в частині імплементації міжнародно-правових стандартів у вітчизняне кримінальне провадження. Враховуючи вказане, хотілось би під час публічного захисту почути уточнення з приводу характеру законодавчих змін, зокрема у частині врегулювання використання цифрових доказів у кримінальному провадженні.

5. Дисертант за результатами аналізу матеріалів справ про легалізацію доходів, отриманих злочинним шляхом, ухилення від сплати податків та суміжних кримінальних правопорушень доходить висновку, що сторона захисту застосовує у таких провадженнях специфічні тактичні прийоми, спрямовані на нівелювання обвинувачення. Зокрема, захисники часто оскаржують законність окремих слідчих дій або отриманих результатів: порушення порядку проведення обшуків чи НСРД, недотримання процедури вилучення електронних носіїв та документів (що ставить під сумнів автентичність цифрових доказів), помилки або упередженість при проведенні економічних експертиз тощо (с.158). З огляду на що одним із тактичних завдань під час розслідування зазначених кримінальних правопорушень є попередження та подолання протидії розслідуванню, зокрема з боку сторони захисту. Тому позиція автора з приводу цього питання потребує пояснень.

Зазначене вище не впливає на позитивну оцінку виконаної роботи, підкреслює її новаторський характер та складність предмета наукового дослідження.

Віктор Конопельський доктор юридичних наук, професор.

Ознайомлення з рукописом І.О. Кутепова дозволяє висловити окремі побажання і критичні судження, які потребують додаткової аргументації чи дискусії:

1. Дисертантом проаналізовано відповідну правозастосовну практику США та окремих країн ЄС щодо запобігання легалізації (відмиванню) майна, одержаного злочинним шляхом. Безумовно, використання порівняльно-правового (компаративного) методу у контексті предмета дослідження є позитивним і репрезентативним. Водночас постає питання, якими саме критеріями керувалася автор при виборі зазначених зарубіжних країн. І чому досвід саме цих країн досліджено в роботі?

2. На сторінці 56 дисертації здобувач стверджує, що з точки зору ступеня тяжкості, частина перша статті 212 ККУ передбачає відповідальність за злочин середньої тяжкості, тоді як кваліфікуючі обставини, зазначені в частинах другій і третій, свідчать про тяжкий або особливо тяжкий характер діяння, що не

відповідає ч. 3 статті 12 Кримінального кодексу України, де злочини поділяються на нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі.

Вказані зауваження та рекомендації носять дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки представленого до захисту дисертаційного дослідження, і можуть бути враховані у ході подальших наукових досліджень.

Андрій Беніцький, кандидат юридичних наук, професор.

Оцінюючи позитивно рівень дисертаційної роботи, слід зазначити, що вона не позбавлена дискусійних положень і пропозицій та потребує певних корегувань.

1. В юридичній літературі є різні погляди вчених щодо обов'язковості або необов'язковості наявності обвинувального вироку суду як підстави притягнення до кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 209 КК України, а також кримінальні правопорушення, які є різновидами причетності. Крім того, аналіз практики застосування ст. 209 КК показує, що судді по-різному вирішували питання щодо преюдиціальності, тобто визначення відмивання «брудного» майна, незалежно від того, був чи ні обвинувальний вирок за предикатний злочин. Автору доцільно було б розглянути в роботі проблеми преюдиціальності при відмиванні майна, одержаного злочинним шляхом, та надати свої думки з цього приводу.

2. На сторінці 45 та 61 автор згадує опосередкований шлях отримання майна. В міжнародних документах (Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт 8 та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму, Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин; рекомендації ФАТФ та ін.) зазначається про опосередковане (непряме) одержання майна, способи якого можуть бути різноманітними. В роботі доцільно було б означити, що розуміється під зміною первинного вигляду майна, одержаного злочинним шляхом, а також вказати, яку кримінально-правову кваліфікацію необхідно надати особам, що надають послуги учасникам предикатних злочинів щодо опосередкованої зміни джерела походження основного злочину та ін.

3. Предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 198 КК України є «майно, одержане кримінально протиправним шляхом». Виникає питання щодо розмежування ст. 209 та ст. 198 КК України за ознакою предмета кримінального правопорушення. Законодавчі підходи щодо змісту предмету зазначених кримінальних правопорушень є різними. Згідно зі ст. 198 КК України предметом може бути майно незалежно від того, перебувало воно у цивільно правовому обороті чи було обмежено або заборонено в легальному обігу. Крім того, предметом придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного кримінально протиправним шляхом, в контексті статті 198 КК, є майно, яке не підлягає розширеному тлумаченню. Таке майно не може бути

опосередковано (непрямо) повністю чи частково одержано кримінально протиправним шляхом, або відбулась зміна його форми (перетворення).

І.О. Кутепову доцільно зазначити, які є критерії розмежування відмивання злочинних доходів (ст. 209 КК України) та суміжних складів кримінальних правопорушень, зокрема ст.ст. 199, 256, 306, 396 КК України та ін.

4. Таке діяння, як «зміна форми (перетворення) майна, одержаного злочинним шляхом», було включено до ч. 1 ст. 209 КК України 06 грудня 2019 р. законодавцем України. Зміна форми (перетворення) означає процес зміни стану майна, яке після скоєння злочину зазнало певних змін (повністю або частково), внаслідок чого їх первинний вигляд набув іншого характеру. Річ, яка отримала іншу форму, – це інша річ, яка була перетворена, а справжня, що була предметом предикатного злочину, знищена в її індивідуальності.

Водночас було б цікавим почути від автора щодо доцільності зазначених змін в антилегалізаційному законодавстві України.

5. Ознаки відмивання майна, одержаного злочинним шляхом, містяться в спеціальній кримінально-правовій нормі – ст. 306 КК України. Автору у роботі доцільно було б висловитись з приводу необхідності спеціальної кримінально правової норми, яка відрізняється від загальною за видом предикатного (основного) злочину.

6. Автор у роботі надає рекомендації щодо включення до кримінального законодавства України ст. 110² КК України. Проте поглибленого вивчення питання щодо розмежування ст. 209 та ст. 111¹ КК України не надається, хоча бажано було б висловити свою власну думку щодо питань розмежування відмивання злочинних доходів та злочинів проти національної безпеки України. Так, використання доходів від продажу будь-якої продукції, яка була вироблена на підприємствах, що знаходяться на тимчасово окупованій території, можуть бути кваліфіковані за ознаками ст. 111¹ КК України.

7. В роботі автор розглядає питання щодо процедур первинного та державного фінансового моніторингу. Автору доцільно було б розглянути питання щодо важливості ступеня поінформованості суб'єкта первинного фінансового моніторингу про предикатний (основний) злочин, який передував легалізації (відмиванню). Так, якщо суб'єкту первинного фінансового моніторингу було достовірно відомо, що відмиваючи отримують доходи від незаконного обігу вогнепальної зброї, то його діяння можуть бути кваліфіковані за ч. 1 ст. 209¹, ч. 5 ст. 27 ст. 209 та ч. 5 ст. 27 ч. 1 ст. 263 КК України.

Висловлені зауваження є в основному дискусійними та не впливають на загальний високий науковий рівень дисертаційного дослідження, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані дослідником.

Аліна Денисова, доктор юридичних наук, професор – без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За»	<u>5</u>	членів ради,
«Проти»	<u>1</u>	членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 41.884.085 присуджує

Ігорю Кутепову

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право

(галузь знань)

за спеціальністю (спеціальностями) 081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей))

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

(підпис)

Аліна ДЕНИСОВА

(власне ім'я та прізвище)

